

دایناسور

نگاهی برق آسا به ۲۳۰ میلیون سال
زندگی روی زمین

دین لومکس

ترجمه

کاوه فیض‌اللهی

نقاشی‌های

علی نورپور

فرهنگ نشر نو

با همکاری نشر آسیم

Dinosaurs: 10 Things You Should Know
230 million years for people short on time
Dean Lomax
Orion, London, 2021

دایناسور

نگاهی برق آسابه ۲۳۰ میلیون سال زندگی روی زمین

دین لومکس

ترجمه کاوه فیض‌اللهی

نقاشی‌های علی نورپور

کتابخانه تاریخ طبیعی

نشر نو

تهران، خیابان میرعماد، خیابان سیزدهم، شماره سیزده

تلفن ۸۸۷۴۰۹۹۱

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۳

شمارگان: ۱۱۰۰

صفحه‌آرا: بهار یونس‌زاده

طراح جلد: حکمت شکبیا

ناظر چاپ: بهمن سراج

همه حقوق محفوظ است.

فهرست کتابخانه ملی

سرشناسه: لوماکس، دین آر. Lomax, Dean R. □ عنوان و نام پدیدآور: دایناسور: نگاهی برق آسابه ۲۳۰ میلیون سال زندگی روی زمین / دین لومکس؛ ترجمه کاوه فیض‌اللهی □ مشخصات نشر: تهران: فرهنگ نشر نو: آسیم، ۱۴۰۲ □ مشخصات ظاهری: بیست و شش + ۱۹۰ ص □ شابک: ۳-۴۹۳-۴۹۰-۶۰۰-۹۷۸ □ وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا □ یادداشت: عنوان اصلی: *Dinosaurs: 10 things you should know, 2021* □ موضوع: دایناسورها □ شناسه افزوده: فیض‌اللهی، کاوه، ۱۳۵۶ - ، مترجم □ رده‌بندی کنگره: QEA۶۲ □ رده‌بندی دیویی: ۵۶۷/۹ □ شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۲۰۳۵۳ □ اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

مرکز پخش: آسیم

تلفن و دورنگار: ۵-۸۸۷۴۰۹۹۲

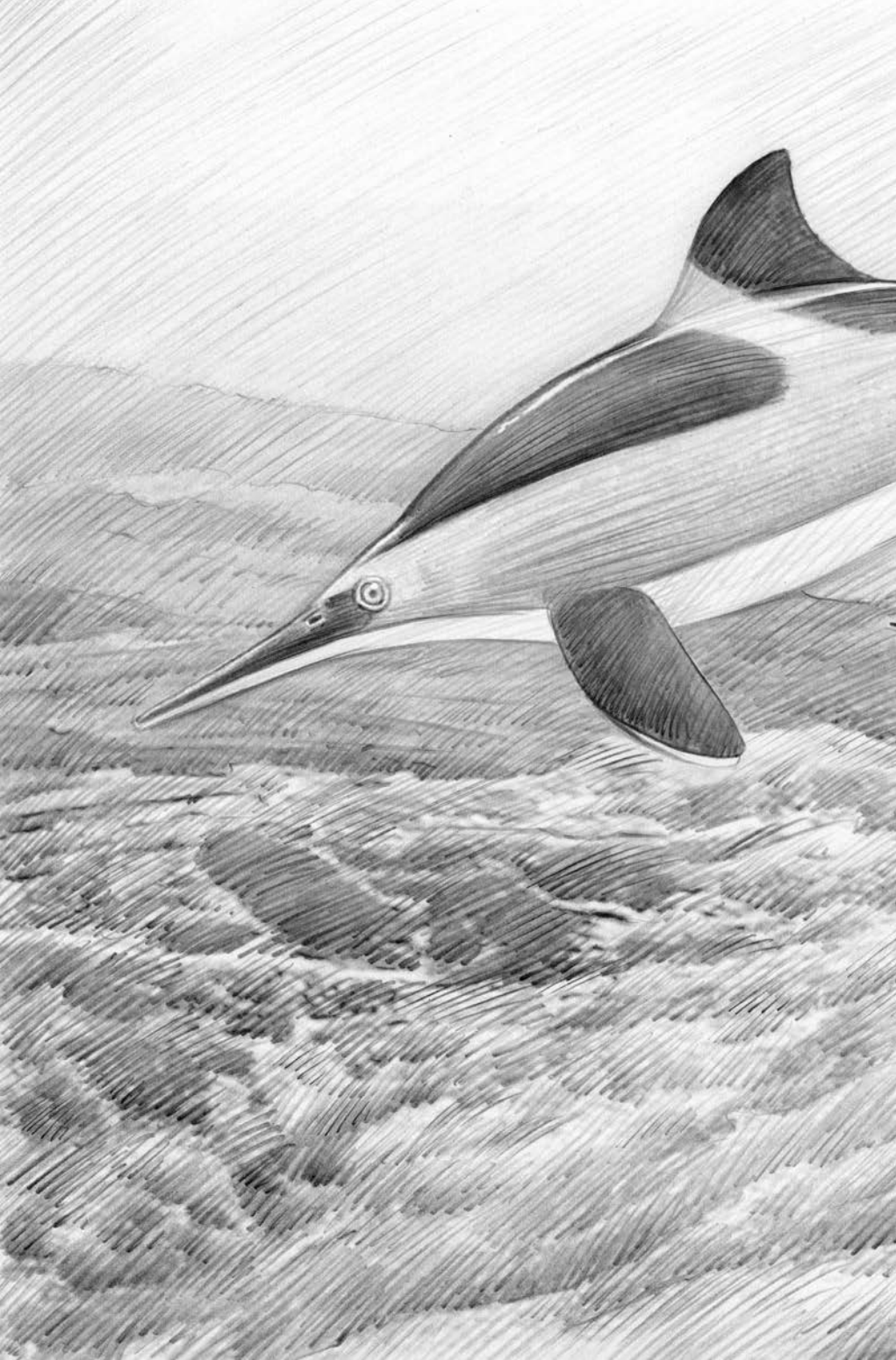
فروشگاه اینترنتی: www.nashrenow.com

فهرست

نه	یادداشت مترجم
۵	خط سیر زمانی
۷	رده‌بندی دایناسورها
۱۳	پیش‌گفتار
۱۹	۱. چرا تیرانوسورس رکس و استگوسورس هرگز با هم روبه‌رو نشدند؟
۳۳	۲. جهانگردان
۴۱	۳. دایناسور چیست؟
۵۱	۴. ولاسی‌رپتور اندازه بوقلمون بود
۶۱	۵. کی شام کیه؟
۷۳	۶. جذابیت جنسی آتشین
۸۵	۷. ارزش‌های خانوادگی
۹۵	۸. از ورای جوّ زمین آمد!
۱۰۵	۹. مرده مثل دایناسور؟ ... کجا با این عجله!
۱۱۷	۱۰. این تازه آغاز راه است
	پیوست‌ها
۱۲۹	۱. دایناسوری به نام سو
۱۳۳	۲. شکارگر یا لاشه‌خوار؟
۱۳۵	۳. دایناسور زامبی
۱۳۹	۴. تیرانوسورس رکس واقعی لطفاً بلند شود!
۱۴۷	۵. از اول که گفته بودیم پرنندگان دایناسورند!

۱۵۰	۶. مغز دایناسورها
۱۵۳	۷. هوش دایناسورها
۱۵۶	۸. خون گرمی دایناسورها
۱۶۰	۹. آیا گل اختراع دایناسورهاست؟
۱۶۳	۱۰. درخشش نبوغ در تیرگی روح
۱۶۸	۱۱. ایندیانا جونز و سفر اکتشافی به آسیای میانه
۱۷۲	۱۲. جنگ استخوان
۱۷۶	۱۳. دلیل واقعی انقراض دایناسورها
۱۷۹	جدول نام‌های دایناسورها و سایر خزندگان پیش از تاریخ
۱۸۵	نمایه

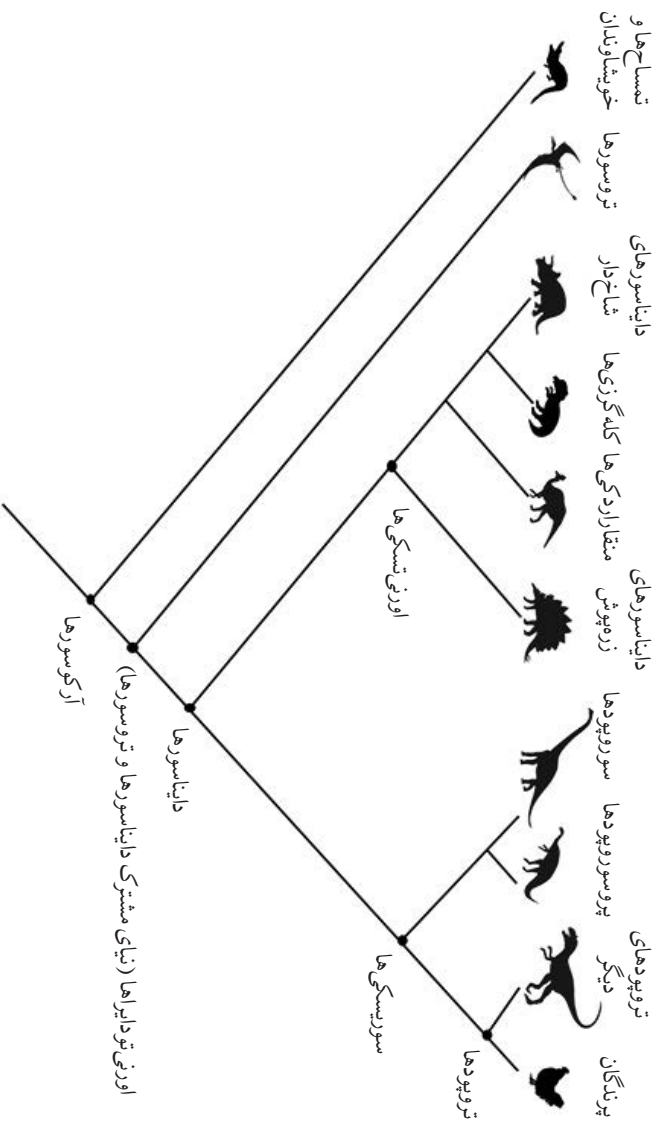
خط سیر زمانی

کواترنری	۲/۶ مسپ تا اکنون	دوران نوزیستی (سنوزوئیک)
نوژن	۲۳ تا ۲/۶ مسپ	
پالئوژن	۶۶ تا ۲۳ مسپ	
کرتاسه	۱۴۵ تا ۶۶ مسپ	دوران میانه‌زیستی (مزوزوئیک)
ژوراسیک	۲۰۱ تا ۱۴۵ مسپ	
تریاسیک	۲۵۲ تا ۲۰۱ مسپ	
پرمین	۲۹۹ تا ۲۵۲ مسپ	دوران دیرینه‌زیستی (پالئوزوئیک)
کربونیفر	۳۵۹ تا ۲۹۹ مسپ	
دوونین	۴۱۹ تا ۳۵۹ مسپ	
سیلورین	۴۴۴ تا ۴۱۹ مسپ	
اردوویسین	۴۸۵ تا ۴۴۴ مسپ	
کامبرین	۵۴۱ تا ۴۸۵ مسپ	
۴/۵ میلیارد تا ۵۴۱ میلیون سال پیش		نهان‌زیستی (پرکامبرین)
		مسط: میلیون سال پیش

رده‌بندی دایناسورها

دایناسورها به دو راسته Saurischia و Ornithischia تقسیم می‌شوند که معنای نامشان به ترتیب لگن‌خزنده‌ای و لگن‌پرنده‌ای است، هرچند پرنده‌ها از راسته نخست نسب گرفته‌اند و بخشی از آن هستند. دایناسورهای سوریسکی خود به دو زیرراسته تقسیم می‌شوند: تروپودها (Theropods) یا دایناسورهای دوپا و عمدتاً گوشت‌خواری همچون آلسورس، تیرانوسورس، اسپاینوسورس و داینونیکوس که پرندگان امروزی نیز از آنها نسب گرفته‌اند؛ و سوروپودها (Sauropods) یا دایناسورهای گیاهخوار با سر کوچک و گردن و دم دراز همچون دیپلودوکوس، براکیوسورس و برون‌توسورس. دایناسورهای اورنی‌تسکی که گیاهخوار و منقاردار بودند نیز به دو زیرراسته تقسیم می‌شوند: تایروفورها (Thyreophors) یا دایناسورهای زره‌پوشی همچون انکیلوسورس و استگوسورس؛ و سراپودها (Cerapods) شامل دایناسورهای گیاهخوار و دوپای منقارارذکی همچون هادروسورس و ایگوانودون، دایناسورهای کله‌گرزی همچون پاکی‌سفالوسورس، و دایناسورهای یقه‌دار و شاخ‌داری همچون تری‌سراتوپس.

پیش گفتار

دایناسورها نماد اعلاى حیات پیش از تاریخ هستند. این موجودات باستانی شگفت‌انگیز ذهن پرسشگر ما را لبریز و کمک می‌کنند بدانیم که جهان همیشه همین که امروزه می‌بینیم نبود. بقایای سنگواره‌شده دایناسورها و سایر جاندارانی که مدت‌ها پیش منقرض شده‌اند از اعماق زمان به ما می‌گویند که زندگی بر زمین موقت است. می‌گویند که ما همه بخشی از یک داستان عظیم هستیم؛ تکامل حیات.

دایناسورها حقیقتاً ما را مسحور خودشان می‌کنند، به‌ویژه در دوران کودکی. هیچ‌چیز فریبنده‌تر از دیدن غولی گردن‌دراز به طول سه اتوبوس مدرسه یا شکارگری غول‌پیکر با دندان‌های استخوان‌خردکن نیست که هیچ شباهتی به هیچ موجود زنده کنونی ندارد. از بسیاری جهات، دایناسورها چنان در خیال نمی‌گنجند که می‌توان گفت در جایگاهی کنار ابرقهرمانان می‌نشینند. و با این حال، واقعی هستند. از طریق کتاب‌ها، اسباب‌بازی‌ها، فیلم‌ها، تلویزیون، و بالاتر از همه، موزه‌ها درباره دایناسورها می‌آموزیم، جایی که می‌توان اسکلتشان را از نزدیک دید و گاه حتی به استخوان‌هایشان دست زد. بیشتر آدم‌ها نخستین بار از طریق دایناسورها با علم آشنا می‌شوند؛ آنها دریچه‌ای بی‌همتا به روی اکتشاف می‌گشایند که به ذهن‌های جوان و کنجکاو امکان می‌دهد پرسیدن «چرا» را آغاز کنند. «چرا دایناسورها خیلی وقت پیش زندگی می‌کردند؟ چرا منقرض شدند؟ چرا بعضی‌هایشان

این قدر بزرگ بودند؟» گرچه بسیاری از ما بزرگ می‌شویم و سرانجام از این به اصطلاح «مرحله دایناسور» عبور می‌کنیم، اما اهمیت این جانوران خارق‌العاده هرگز در ذهن ما رنگ نمی‌بازد و اشتیاقمان به گذشته‌ها را به‌روز نگه می‌دارد.

امروزه جایی نیست که نتوان دایناسوری در آن دید. دارم از بخش غذاهای یخ‌زده سوپرمارکت قدم‌زنان می‌گذرم که آنجا می‌بینمش؛ دایناسوری با چهره‌ای دوستانه که تشویق می‌کند آن جعبه بستنی یخی را بخرم. نگاهی به کارت‌های تبریک تولد می‌اندازم و ده نسخهٔ مختلف با تم دایناسور به من خیره شده‌اند که معمولاً یا دایناسوری با لبخند پُردندان را به تصویر کشیده‌اند یا با دست‌های کوتاه تیرانوسورس شوخی کرده‌اند. دایناسورها مثل همیشه مُد روز هستند، و حتی در نقش عروسک بخت‌آور تیم‌های ورزشی، در ساخت جواهرات، لباس‌های طراحان مشهور، وسائل تزئینی خانه، آگهی‌های بازرگانی تلویزیون و خیلی نقش‌های دیگر ظاهر می‌شوند. بر شیفگی ما به هر چیزی که ارتباطی با دایناسور داشته باشد پایانی نیست. البته اعتراف می‌کنم که شاید من حواسم به این همه خرده‌ریزهای دایناسوری اطرافم کمی جمع‌تر باشد، زیرا من یکی از آن کسانی هستم که در کودکی عاشق دایناسورها بود و هرگز بزرگ نشد. امروزه رؤیای کودکی‌ام به حقیقت پیوسته و دیرین‌شناس شده‌ام؛ دانشمندی که دایناسورها، سنگواره‌ها و تکامل حیات را بررسی می‌کند. مردم معمولاً دیرین‌شناسان را با باستان‌شناسان اشتباه می‌گیرند، یعنی با کسانی که تاریخ و پیش از تاریخ انسان را بررسی می‌کنند و گاه «ایندیانا جونز» نیز نامیده می‌شوند. خب، یا نام او را می‌برند، یا می‌گویند «اُه، مثل راس در سریال دوستان؟»، یا دست‌کم دیگر به فیلم پارک ژوراسیک اشاره می‌کنند. اگر شما هم داشتید به همین‌ها فکر می‌کردید اشکالی ندارد؛ ما دیگر به این چیزها عادت کرده‌ایم.

۱. Ross: یکی از شخصیت‌های مجموعهٔ تلویزیونی پرفردار *Friends*.